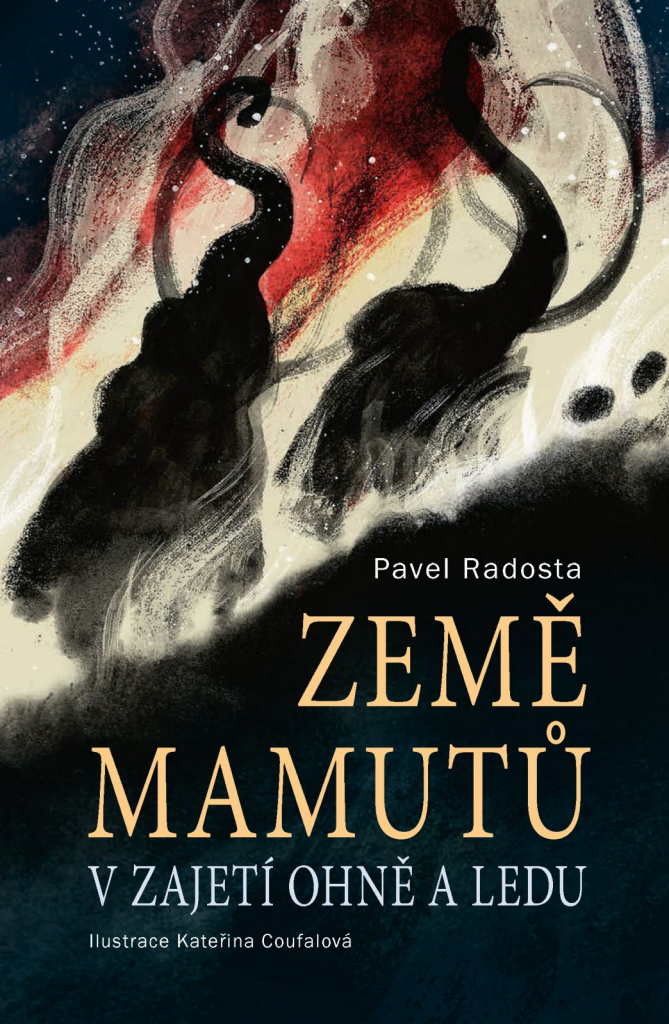

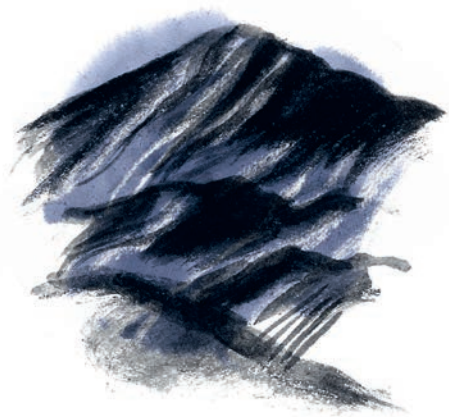

Pavel Radosta

ZEMĚ MAMUTŮ

V ZAJETÍ OHNĚ A LEDU

Ilustrace Kateřina Coufalová

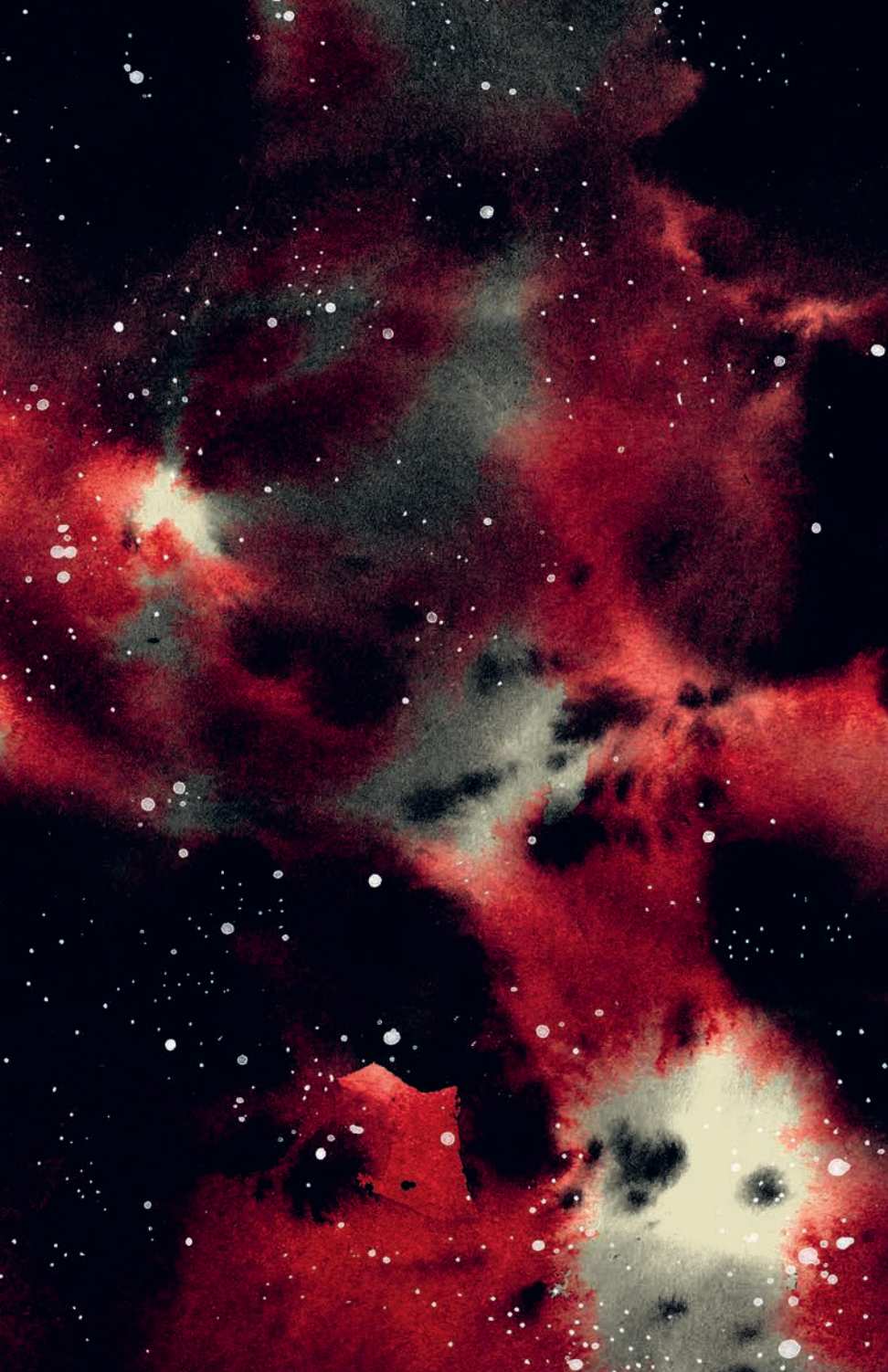

Pavel Radosta

ZEMĚ MAMUTŮ V ZAJETÍ OHNĚ A LEDU

Ilustrace Kateřina Coufalová

slovar

Kapitola první

V TÁBOŘE POD VELKÝM KOPCEM

Některé hlasy zněly povědomě

U ohniště uprostřed chýše seděly dvě ženy. Silnější držela u prsu kojence zabaleného v kožešinách a volnou rukou rozháněla štiplavý kouř, který ji i dítě rozkašlal. Druhá žena, s hezkou, i když poněkud ztrhanou a unavenou tváří, opékala v ohni kus masa.

Kouř, který se povaloval při zemi a trápil obě ženy i zachumlané dítě, se vydal vzhůru a škvírami v kůžích kryjících dřevěnou kosturu chýše se protáhl ven.

Z temného koutu příbytku se k ohni přišoural polonahý, asi šestiletý chlapec. Klacíkem prošťoural skomírající uhlíky a sledoval, jak zazáří a hned zase zpopelaví a pohasnou. Kojenec pomlaskával a s tichým vrněním pomalu upadal do spánku.

Vtom obě ženy i chlapec zpozorněli. Zvenku k nim dolehly vzrušené hlasy. Nebyla to hádka, jak bylo poslední dobou časté, ale veselé výkřiky a volání.

Kojící žena prudce vstala, dítě se od jejího prsu neodtrhlo, naopak začalo sát ještě naléhavěji. Žena pozorně naslouchala, snažila se rozeznat, co se děje, ale přes silnou vrstvu kůží nebylo jednotlivým slovům rozumět. Přesto jí některé hlasy zněly povědomě. Zvlášť jeden, který radostně odpovídal na všeobecné povykování.

„Níááám!“ zaječel chlapec po jejím boku a vystřelil z chýše jako zajíc.

Hromada představovala velké bohatství

„Počkej, Kňuku, počkej!“ vyběhla za svým synem z chýše Čema s kojencem v náruči. Za ní druhá žena, Mona. Hned se ale obě zarazily a nevěřícně se na sebe podívaly.

Je to možné? Jsou to opravdu oni?

V hloučku místních stála skupinka cizích lidí ověšených zjevně těžkým nákladem a v jejím čele mladík a dvě dívky. Čemina dvojčata Niam s Žíní a Monina dcera Luna.

První se rozběhla k Čemě Žíně. Opatrně matku objala a vzápětí se naklonila k dítěti, které mezitím přestalo pít a hlasitě se rozplakalo.

„Kluk?“

„Holčička,“ usmála se Čema a pohladila Žíni po vlasech. Už je vyšší než já, pomyslela si. A jak je hubená! A co to má s pusou? „Co se ti stalo?“

Než stačila Žíně odpovědět, stál u Čemy i Niam.

„Mám hlad, co bude k večeři?“ smál se na celé kolo, jako by si jen odběhl zalovit lumíky na Velký kopec.

Čemě se vynořil před očima podobný obraz. Právě před rokem se její děti takhle vrátily ze zajetí ve skalách na severu. Tehdy to opravdu byly jen děti, které přestály těžké chvíle a pyšně o svém dobrodružství na každém kroku vyprávěly.

Kdo se to ale vrátil teď? Na úzké, pokřivené tváři Žíně se sice usadil radostný úsměv ze setkání, ale její hluboké hnědé oči byly posmutnělé, vážné, postrádaly veselou jiskru dřívější rozpustilé dívky. Niam se zase vytáhl, byl teď už skoro o hlavu větší než jeho matka, zesílil a na tváři mu vyrašil náznak vousů. Působil sebejistě a energicky.

Zatímco se Čema se svými dětmi radostně vítala, Mona stála tiše stranou, zdráhala se věřit svým očím. Tahle krásná mladá žena se sebevědomým úsměvem je opravdu její dcera? To tiché a nesmělé děvče, které před dvěma lety odešlo do neznáma s cizími lovci? Také Luna zaváhala, možná ji zaskočila matčina utrápená tvář, ale za chvíli si i ony padly do náruče.

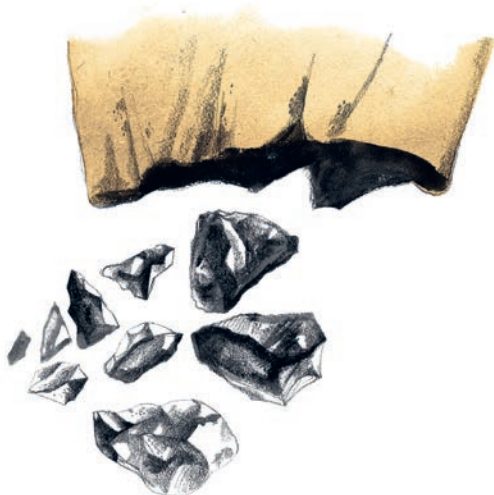
Niam se vymanil z Čemina objetí a s malým bratříčkem Kňukem, který se ho držel jako klíště, se vrátil k ohni, kde čekali nově příchozí obklopeni shlukem mužů, žen i dětí ze Silamova tábora. Právě za Silamem, vůdcem tábora, Niam zamířil. Chvilí spolu tiše rozmlouvali, potom Silam všem pokynul, aby se posadili kolem ohniště. Lidí od minulé zimy v táboře přibýlo, a tak museli sedět ve dvou i třech řadách. Na čestném místě se usadil Silam, vedle něj vážení lovci: stopař Lín, vysoký Kel, Roh, kulhavý Sova, po jeho boku pak Dchen, která se přes zimu ještě víc zakulatila, za nimi se opíral o oštěp jednooký Gor a postávalo několik mužů a žen – ty Niam neznal.

Naproti Silamovi se usadil Landek se svými lidmi.

Niam obešel ohniště a postavil se k Landekovi.

„Silame,“ spustil obřadně, ale Silam ho zarazil.

„Ať mluví on!“ ukázal na Landeka.

Landek místo řeči rozvázal kožený vak a vysypal z něj hromadu pazourkových jader i celých valounů vzácného kamene.

Silamova dosud zachmuřená a nepřístupná tvář se rozjasnila. V táboře už citelně chyběly zbraně z pazourku a hromada před Landekem představovala velké bohatství.

„Co za ty kameny chceš?“

„Nic,“ odpověděl Landek. „Jsou tvoje, patří Niamovi a jeho přáteli, zasloužili si je. Pomohli nám přežít těžkou zimu.“

Silam pokýval hlavou a s uznalým pohledem krátce spočinul na Niamovi.

„Chtěl jsem tě ale požádat, jestli bychom se mohli připojit k vašemu táboru,“ pokračoval nezvykle pokorně Landek.

Jestli byl v Silamově tváři chvíli náznak úsměvu, po těchto slovech rychle zmizel. Náčelník sklonil hlavu a soustředěně pozoroval rozpálené uhlíky, které se z prskajícího ohně kutálely k jeho nohám. Uhlíky vylétly, zazářily, párkrát se otočily a zhasly. S krátkým žhavým životem se rozloučily slaboučkým pramínkem dýmu.

„Promluvíme si zítra,“ pronesl dutě Silam. „Teď mluv ty!“ vyzval Niama a na Landeka, jeho čtyři muže, dvě ženy a hromadu pazourků se už nepodíval.

Kde je Ron?

Niam se s nadšením pustil do vyprávění.

Posluchači ani nedutali, když líčil souboj s medvědicí a smrt nevyzpytatelného lovce Krkavce, těžké zranění Žíně – tady se její matka Čema zachvěla hrůzou –, pak návrat k šamanovi...

K šamanovi? Kdo je šaman?

Niam se obrátil k Žíni: „Nechceš něco říct o šamanovi?“

Žíně rozhodně zavrtěla hlavou. Nechápal by.

„Šaman umí léčit, Žíni vrátil mezi živé, taky rozumí zvířatům, zná jejich řeč,“ pokračoval tedy Niam sám. „Šaman se dokáže proměnit, šaman... je prostě šaman,“ rozhodil Niam rukama.

„Taky se vyzná v bylinách,“ přidala se Dchen, „víc než já.“

„Vyznal,“ opravil ji Niam. „Je mrtvý.“

„Šaman je mrtvý, jen pokud s ním zemřela jeho duše, jeho vědění. A Mamutek si jistě nenechal všechno jen pro sebe,“ nesouhlasně zavrtěla hlavou Dchen a pozorně se zadívala na Žíni. Ta se nepatrně usmála a lehce přikývla.

Mamutek, šaman, duše, mrtvý, nemrtvý, kdo se v tom má vyznat? Shromáždění u táborového ohně je netrpělivé. Co bylo dál, Niam? Pokračuj! Mluv!

Niam se také nechtěl zaplést do těžko pochopitelných záležitostí kolem šamana, jistě víc poví zvědavcům Žíně, až se jí bude chtít. Raději se tedy pustil do líčení dalších dobrodružství, která se jim – tedy jemu a Ronovi – přihodila na daleké cestě za pazourky.

Když líčil, jak se s Ronem přeplavili přes mohutnou řeku, máchal rukama, jako by se topil, když popisoval útěk před lvem, šplhal do vzduchu na neexistující strom, cenil zuby, když znázorňoval souboj Bratříčka s vůdcem vlčí smečky, na své hlavě ukazoval mohutné rohy pižmonů, předváděl, jak táhne raněného Rona ve sněhové bouři. Zklidnil se a zjihnul, jen když zmínil nečekané shledání s Lunou.

Niam si užíval pozornosti celého tábora a ochotně odpovídal na otázky a nevěřící výkřiky: Kdo toho lva zabil, proč jste neulovili

ty pyžamone, co je los a co sajga, medvědice s mládaty že vás nechala jen tak jít?

„Lva zabil Ron, ale bez pomoci Landekových lovců by se mu to jen těžko podařilo. A nebyli to pyžamoni, ale pižmoni. Los je větší než jelen, sajga menší. Medvědice zahнала Žíně.“

Silam, který až dosud seděl mlčky, sledoval Niama a jen občas mu pohled pokradmu sklouzl na Landeka, vstal a tábor ztichl.

„A kde je Ron?“ pronesl do ticha.

Zvolili jsme si jinou cestu

Velkým obloukem obcházela tábor pod Velkým kopcem zvláštní dvojice. Schýlený mladý muž s velkým vakem na zádech, který na dlouhém řemeni vleče zmítajícího se vlka. Muže netížila ani tak váha koženého rance, jako myšlenky na blízké, které právě opustil. Setká se ještě někdy s Žíní, dívkou s vážným, smutným očima? Obejme nejbližšího a vlastně svého jediného opravdového přítele Niama? Zasedne u táborového ohně k dobrému jídlu, obklopen povykujícími dětmi, rozesmátými ženami a odpočívajícími lovci?

Ron přitáhl neklidného vlka a sklonil se k jeho skoro černé hlavě.

„Já vím, Bratříčku, taky bys chtěl domů. Ale zvolili jsme si jinou cestu. Ještě nevím, kam nás povede, ale třeba najdeme štěstí.“

Narovnal se, sáhl do menšího váčku za pasem, vylovil kousek uzeného masa a vyhodil ho do výšky.

Klidný tón Ronových slov nebo spíš maso, po kterém Bratříček ještě v letu chňapl, vlka uklidnily a už se bez protestů a cloumání řemenem rozběhl za Ronem. Lehkým, ale vytrvalým klusem se pak oba vzdalovali od Silamova tábora, jako by už chtěli mít za sebou pokušení vrátit se do něj.

Nepřišli jsme v nejlepším čase

Pěkná hromádka pazourků se hned ráno přestěhovala do Sovovy chýše, která současně sloužila jako skladiště nástrojů z kamene, ostrých špiček parohů a štípaných kostí i ratišť k oštěpům a kopím.

Sova, jenž patřil k nejzručnějším zpracovatelům pazourku, spolu se šikovnou Dchen hned za světla začali s výběrem kamenů vhodných pro výrobu hrotů oštěpů, širokých nožů, špiček šípů a harpun, škradel na zpracování kůží, tenkých šídel nebo drobných pilek. Pečlivě prohlíželi drobné praskliny, zkoumali úhel lomu, odhadovali tvar budoucích úštěpů.

Brzy se také pustili do práce. S kusem tuhé kůže na klíně se oblym křemenem nejprve dopracovali k jádru pazourkové hlízy a z něj pak přesnými údery otloukali kusem sobího parohu ostré kamenné čepele.

Do chýše se záhy nahrnula spousta zvědavců. Ucpali vchod a Dchen je musela okřiknout, aby měli se Sovou na práci dost světla. A ticha. Mezi způsoby, jak porozumět kameni, bylo i poklepání a ťukání a pozorné naslouchání zvukům, které jednotlivé části pazourkového jádra vydávaly.

Mezi přihlížejícími byl také Niam. Prodral se až k oběma otloukačům a opatrně se prohraboval v kupící se směsici pazourkových úštěpů.

„Řízneš se,“ varovala ho Dchen.

A řízl se.

Ostří tenké pazourkové čepelky si našlo Niamův palec, mladík vykřikl a publikum se vděčně rozesmálo.

„Můžu fifo hachy chuhit?“

„Cože?“ usmála se Dchen.

Niam vyndal z pusy krvácející palec.

„Jestli si to můžu taky zkusit.“

Dchen se tázavě podívala na Sovu, ale než stačila odpovědět, ozvalo se z hloubi tábora volání.

„Je tam Niam? Niame, máš jít k Silamovi. Dělej!“

V mužské chýši, kam se ukládaly hotové zbraně a kde se nejvýznamnější lovci i ženy scházeli k poradám, seděl vedle Silama starý Opál.

Niam si uvědomil, že se s ním ještě pořádně nepřivítal. Opál se rozzářil, vsedě k němu natáhl roztřesené paže a pokynul. Objali se, Niam pohladil vráscitou tvář stařešiny a nechal na ní rudou šmouhu od stále krvácejícího palce.

V chýši bylo chladno, nikdo nerozdělal oheň, i v šeru však Niam viděl náčelníkovu ustaranou tvář.

Chvilí bylo ticho.

První promluvil Opál.

„V táboře je teď hodně nových lidí, chlapče,“ obrátil se na Niamu. „A tys přivedl další. Dělá nám to starosti. Noví lidé. Třeba takový Krebs.“

Při tomhle jméně se Silam ještě víc zamračil.

„Lovci se nám budou hodit, brzy potáhnou na sever mamuti,“ pokračoval Opál. „Ale musí se nám podřídit. A to Krebs a jeho muži moc ochotní nejsou. Přitáhli kdoví odkud a roztahují se tady, pokouší se o naše ženy, berou si z našich zásob, ani jim pořádně nerozumíme...“

Rozhorlený Opál se odmlčel, sípavě dýchal a pokašlával.

„Rozhodně nechceme, aby se nám v táboře usadil další Krebs,“ doplnil ho Silam. „Tak povídej, co je ten tvůj Landek zač?“

Co je Landek zač? Niam v rozpacích poposedl. Vybavil si, jak ho Landekovi lidé s Ronem zachránili před jeskynním lvem a pak je oba zcela samozřejmě a bez velkého vyptávání zařadil do svého tábora, jak je odměnil za pomoc při lovu hromadou pazourků, jak si vzájemně pomáhali, když je na cestě do Silamova tábora zastihla sněhová bouře.

„S Landekem si budeš rozumět. Jeho řeč je podobná té naší. Je to dobrý lovec, zkušený. Žádné potíže s ním nebudou.“

„A proč opustil svůj tábor a přišel s vámi?“ naléhal Silam.

„Nebylo by lepší, kdyby ti to řekl sám?“ Niam se ošíval, doufal, že Landek udělá na Silama dobrý dojem.

„Dobrá. Přiveď ho!“

Niam ani nemusel. S posledními Silamovými slovy se odhrnul závěs u vchodu a do chýše vklouzl Landek, snad venku Silama slyšel. Bez okolků se posadil k Niamovi, a aniž čekal na vyzvání, spustil.

„Vím, náčelníku...“

Začal dobře, napadlo Niamu. Hned v první větě uznal Silamovo postavení v táboře.

„... že jsme nepřišli do tvého tábora v nejlepším čase,“ pokračoval Landek. „Ale věř mi, nebudeme na obtíž. Umíme se o sebe postarat.“

Silam nedal žádným gestem najevo, že Landekovi věří, jeho tvář zůstávala nečitelná. Niam se neodvažoval ani pohnout. Pokládal Landeka za svého přítele a nerozuměl tomu, proč je Silam tak opatrný. Po očku se podíval na Opála. Stařešina, který věčně ukazoval v širokém úsměvu statečné zbytky chrupu, měl tentokrát ústa sevržená do tenké linky. Hrozí snad od Landeka nějaké nebezpečí?

„Řekni, proč jste opustili svůj tábor?“

Silamův hlas zněl přísně.

„To je dlouhý příběh,“ začal opatrně Landek. „Ale měl by sis ho poslechnout.“

Silam přikývl a poposedl na dřevěné stoličce.

Landek vypravuje

V dobách mého mládí jsme žili u řeky, které jsme říkali Plačící. Na konci jedné zimy k nám přitáhlo tolik mamutů, že jsme nedohledli konce stáda. Shromáždili se nedaleko řeky, ale zaskočil je návrat zimy – sněhová bouře tak krutá, že jsem nic podobného do té doby nezažil. Když bouře odešla, mamuti byli mrtví. Desítky desítek mrtvých mamutů.

Při těch slovech sebou Opál trhl. Desítky desítek? O tom už přece slyšel někoho vyprávět. No ano, vždyť to bylo jeho vlastní vyprávění, jak se kdysi vypravil se třemi muži na sever, jeden se utopil. Jak se jmenoval? Opálova mysl byla někdy jasná jak modré letní nebe, jindy zamlžená jak podzimní opar nad řekou.

Nějaký čas jsme měli tolik masa, pokračoval Landek, že jsme několik úplňků nemuseli zvednout zadek z tábora, natož lovit. Tábor jsme přesunuli k mrtvým mamutům, nevadily nám ani smečky vlků, lišek, hyen nebo hejna supů. Všichni měli tak plná břicha, že na nějaké pŕtky a vrozené nepřátelství na čas zapomněli. Jenže pak přišlo léto a s ním nesnesitelný smrad, mračna much, červi, nemoci... My, kteří jsme zbyli, jsme odešli na sever a usadili se na malém vrchu nad řekou Odranou.

Něco se ale od toho roku změnilo. Z velkých stád mamutů nic nezbylo, jen vzácně se objevily malé skupinky několika zvířat, často zubožených a vyhladovělých. Z kraje se vytráceli i průvodci mamutů – nosorožci, koně, zubři. Zbyli jen sobi, ale ti se drželi na otevřených pláních, kde bylo těžké je obklíčit, natož někam nahnat.

A ty zimy! Dlouhé, studené, chladno bylo i v létě. Lovci, kteří k nám přicházeli z východních nížin, říkali, že za to může hora ledu rostoucí na severu.

Opál sice chvílemi usínal, ale nyní opět zvedl hlavu a nevěřicně se podíval na vypravěče. Řekl ten Landek „hora ledu“? A to se mi kdysi všichni smáli, když jsem měl vidění po červených houbách. Já ji viděl v představách – tu ledovou horu. Nakonec dojde i na rajtování na mamutech!

Stařec se už už chystal něco říct, ale Landek si ho nevšímal. Zřejmě nevnímal ani Silama s Niamem. Tak se zabral do svého příběhu.

Hora sněhu a ledu, která roste a pohybuje se. A míří prý k našemu táboru. Cestou polyká řeky, potoky a bažiny, lesy i menší kopce. To říkali lovci z východních nížin.

Musel jsem se přesvědčit na vlastní oči.

Vydali jsme se proto s Charem jedno studené léto na sever. Char je ten vysoký, co se mnou přišel do vašeho tábora. Cizí lovci říkali, že horu nemůžeme minout, že je na konci světa a roztažená je od východu k západu.

Šli jsme od úplňku k úplňku a každým dnem se krajina měnila. Trávy bylo ve stepi čím dál méně a byla nižší. V řekách a říčkách bylo málo vody. I stromy se během našeho pochodu zmenšovaly, krčily se při zemi a bylo jich čím dál méně. Naše zásoby se tenčily a v lovu jsme moc úspěšní nebyli. Tak jako mizely stromy, vytratila se i zvěř.

Chýši prostoupila tísnivá nálada.

Šli jsme rychle, pokračoval Landek, cestou jsme se nemuseli držet řek ani se vyhýbat vysokým kopcům, krajina byla rovná jako dlaň. Už pár dní po druhém úplňku jsme věděli, že náš cíl je na dosah. Ve dne byl cítit ze severu ledový dech, v noci zamrzly louže a mokřiny. Uprostřed léta!

A pak jsme ji jednoho dne uviděli. Noc jsme strávili na úpatí malého pahorku. Když se po ránu zvedla mlha a my jsme vyběhli na vršek, v dálce na obzoru se mezi zemí a nebem objevil šedý pás. Trvalo nám ještě tři dny, než jsme byli u ní. U hory ledu.

Opravdu se táhla nalevo i napravo od nás, až kam jsme dohlédli. Neodvažovali jsme se příliš blízko, co kdyby nás taky pohltila. Ale dobře jsme viděli její namodralý hřbet splývající s oblohou, rozeklaná ledová údolí a strže. Spodek hory byl špinavý od země, kterou unášela, a plný menších i větších balvanů. Hora k nám vystrkovala dlouhé ledové drápy. Když bylo slunce nejvýš, vytékaly z ní tenké pramínky vody.

Zůstali jsme u hory, myslím, tři noci, hora se ale moc nehýbala, možná se bála i ona nás. Nakonec jsme kus od ní zabodli do země

oštěp, moc hluboko to nešlo, a kolem něj jsme navršili kamení. Další léto se Char šel k hoře zase podívat a oštěp ani hromada kamení kolem něj už tam nebyly. Hora je spolkla.

Landek mluvil pomalu a dlouho. Venku se zešeřilo. Mezitím Kira, která po smrti svého muže žila v Silamově chýši, rozdělala oheň, přikryla spícího Opála těžkou kožešinou a donesla trochu jídla. Silam se nedal vyrušit, pozorně sledoval Landekova slova.

Chodící hora. To nám tak scházelo. Krebse můžeme vyhnat, medvěda zastrašit ohněm, ale zkus bojovat proti hoře!

Škvírami kolem vchodu pronikl do chýše závan chladu.

Ať si vyrobí dobré zbraně

Křik zvenku vyhnal z chýše Silama, Landeka i Niama, Opál se pod teplou přikrývkou jen zavrtěl a spal dál.

Kdo mohl za pozdvižení v táboře? Samozřejmě Krebs. Bez jediného slova odstrčil zvědavce kolem Sovy a Dchen, popadl dvě velké pazourkové hlízy a sebejistě kráčel k podlouhlé chýši, kterou obýval spolu se svými lidmi.

Kulhající Sova ani podsaditá Dchen mu nemohli v krádeži zabránit. Obrana táborového bohatství tak zůstala na lovcích, který byl v tu chvíli Krebsovi nejbližší. Tím statečným obráncem byl Gor. Jednooký a jednoruký Gor. Kdysi ho zmrzačil neurvalý Krkavec, teď stál proti dalšímu surovci. Krebs byl sice o půl hlavy menší než Gor, ale jeho rozložitě tělo a svalnaté paže svědčily o velké síle. Navíc měl dvě ruce a viděl na obě oči. Při zápasu nesporná výhoda.

Než však mohla vypuknout další táborová rvačka, ke které se už sbíhali jak domácí, tak Krebsovi lidé, přehlušil povyk Silamův hlas.

„Dost! Nechte toho!“ přikázal.

Oba proti sobě stojící hloučky ztichly a lidé trochu neochotně svěřili ruce.

„Krebs si může pazourky nechat. Je to náš dar. Ať si vyrobí dobré zbraně, brzy je bude potřebovat.“

„Snad je bude potřebovat jen na lov,“ utrousil polohlasem Lan-dek a Silam se na něj překvapeně podíval.

Když kořist loví lovce

Na lov mělo skutečně dojít hned následující den. Dopadl ovšem jinak, než měl. To se stává, když kořist loví lovce.

Jeden z Krebsových mužů, kteří se ustavičně potulovali kolem tábora, přiběhl celý urččený k ohni, kde se zrovna chystalo ranní jídlo.

„Bizon! Bizon!“ vyřázel ze sebe udýchaně.

Bizon? Co ten chlap mele? Co to je bizon? Domáci se na sebe nechápavě otáčeli, Krebsovi a jeho lidem často dobře nerozuměli, i nejlepší Silamův lovec Lín teď bezradně krčil rameny.

„Přece bizon!“ vyskočil Krebs od ohně, popadl dva klacky, přiložil si je k hlavě, nahrbil se a s divokým funěním hrabal nohama do chladného popele kolem ohniště.

„Zubr!“ vykřiklo hned několik lovců.